

Dokument s plenarne sjednice

B9-0131/2024

5.2.2024

PRIJEDLOG REZOLUCIJE

podnesen slijedom izjava Vijeća i Komisije

u skladu s člankom 132. stavkom 2. Poslovnika

o situaciji u Srbiji nakon izbora
(2024/2521(RSP))

**Viola von Cramon-Taubadel, Jordi Solé, Henrike Hahn, Francisco
Guerreiro, Tineke Strik, Bronis Ropé, Gwendoline Delbos-Corfield,
Nicolae Ștefănuță, Ignazio Corrao**
u ime Kluba zastupnika Verts/ALE-a

**Rezolucija Europskog parlamenta o situaciji u Srbiji nakon izbora
(2024/2521(RSP))**

Europski parlament,

- uzimajući u obzir Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Europskih zajednica i njihovih država članica, s jedne strane, i Republike Srbije, s druge strane, koji je stupio na snagu 1. rujna 2013.¹,
 - uzimajući u obzir zajedničko mišljenje Venecijanske komisije i Ureda OEES-a za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) od 15. prosinca 2022. o ustavnom i pravnom okviru kojim je uređeno funkcioniranje demokratskih institucija u Srbiji,
 - uzimajući u obzir svoje prethodne rezolucije o Srbiji, posebno Rezoluciju od 10. svibnja 2023. o Izvješću Komisije o Srbiji za 2022.²,
 - uzimajući u obzir Rezoluciju Europskog parlamenta od 13. prosinca 2023. o 30 godina kriterija iz Kopenhagena – poticanje politike proširenja EU-a³,
 - uzimajući u obzir izjavu o preliminarnim nalazima i zaključcima Međunarodne misije za promatranje izbora o prijevremenim parlamentarnim izborima održanima u Srbiji 17. prosinca 2013.,
 - uzimajući u obzir članak 132. stavak 2. Poslovnika,
- A. budući da su nakon masovnih pucnjava u Beogradu i u blizini Mladenovca u svibnju 2023. organizirani masovni prosvjedi pod sloganom „Srbija protiv nasilja” diljem Srbije; budući da je u kontekstu tih prosvjeda predsjednik Srbije Aleksandar Vučić najavio prijevremene parlamentarne izbore za 17. prosinca 2023.; budući da su 17. prosinca 2023. održani i lokalni izbori u 65 gradova i općina, uključujući Beograd, kao i pokrajinski izbori za Skupštinu Vojvodine;
- B. budući da su od 2012. svi parlamentarni izbori u Srbiji osim jednog bili prijevremeni izbori; budući da su to bili treći parlamentarni izbori u manje od četiri godine;
- C. budući da je 17. prosinca 2023. na promatranje prijevremenih parlamentarnih izbora u Srbiji raspoređena Međunarodna misija za promatranje izbora; budući da se to izaslanstvo sastojalo od ODIHR-a, Parlamentarne skupštine OEES-a, Parlamentarne skupštine Vijeća Europe i Europskog parlamenta;
- D. budući da je u izjavi o preliminarnim nalazima i zaključcima Međunarodne misije za promatranje izbora istaknuto da je „u prijevremenim parlamentarnim izborima održanima 17. prosinca, koji su tehnički dobro organizirani i kojima se biračima nudi izbor političkih alternativa, dominiralo odlučno sudjelovanje predsjednika, što je

¹ SL L 278, 18.10.2013, str. 16.

² SL C, C/2023/1065, 15.12.2023., ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2023/1065/oj>.

³ Usvojeni tekstovi, P9_TA(2023)0471.

- zajedno sa sustavnim prednostima vladajuće stranke stvorilo nepravedne uvjete”;
- E. budući da od noći izbora oporbena koalicija „Srbija protiv nasilja” u Srbiji organizira masovne prosvjede u kojima poziva na poništenje izbornih rezultata; budući da su članovi oporbe zatražili poništenje izbora pred Ustavnim sudom;
- F. budući da je kampanjom uvelike dominirao sadašnji predsjednik Vučić, koji je, unatoč tome što nije kandidat za te izbore, preuzeo središnju ulogu u svakodnevnom kampanjama snažnim sudjelovanjem u događanjima Srpske Progresivne stranke (SNS), televizijskim kampanjama i stranačkom materijalu, čime je zloupotrijebio Ured predsjednika i pružio neopravdanu prednost svojoj stranci; budući da je izborna lista pod vodstvom SNS-a imenovana po predsjedniku Vučiću, čime se krši ustavno načelo predstavljanja državnog jedinstva Republike Srbije;
- G. budući da su 19. prosinca 2023. visoki predstavnik Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku Josep Borrell i povjerenik za susjedstvo i proširenje Olivér Várhelyi objavili zajedničku izjavu o parlamentarnim izborima u Srbiji u kojoj su sa zabrinutošću zaključili da izborni proces zahtijeva konkretno poboljšanje i daljnju reformu; budući da su potpredsjednik Komisije / Visoki predstavnik Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku Borrell i povjerenik Várhelyi također izjavili da očekuju da nadležna nacionalna tijela na transparentan način prate vjerodostojna izvješća o nepravilnostima, uključujući optužbe povezane s lokalnim izborima u Beogradu i drugim općinama, te su pozvali srbijansko političko vodstvo da osigura konstruktivan i uključiv dijalog u cijelom političkom spektru;
- H. budući da se prema indeksu slobode u svijetu za 2023. Srbija smatra „djelomično slobodnom”;
- I. budući da je Srbija zemlja kandidatkinja za članstvo u EU-u od 2012.; budući da je pristupanje EU-u proces koji se temelji na zaslugama, u kojemu svaka zemlja podnositeljica zahtjeva mora ispuniti kriterija iz Kopenhagena, posebno one kojima se jamči potpuno poštovanje ljudskih prava, demokracije i vladavine prava;
1. duboko je zabrinut zbog ozbiljnih nepravilnosti koje su prijavili međunarodni i domaći promatrači izbora u vezi s parlamentarnim, pokrajinskim i lokalnim izborima održanima u Srbiji 17. prosinca 2023.; smatra da se ti izbori ne mogu smatrati slobodnima i poštenima; zabrinut je zbog raširenih i sustavnih razmjera prijevara koje su ugrozile integritet izbora u Srbiji;
 2. poziva OEES, Vijeće Europe i Komisiju da odmah pokrenu neovisnu međunarodnu istragu parlamentarnih, pokrajinskih i lokalnih izbora u Srbiji, s posebnim naglaskom na izborima za gradsku skupštinu u Beogradu, s jasnim rokom i najkasnije do objave završnog izvješća Međunarodne misije za promatranje izbora ODIHR-a; naglašava da bi o rezultatima te istrage trebalo izvijestiti Parlament; poziva EU i države članice da ne priznaju rezultate izbora dok se ne dovrši potpuna neovisna istraga izbornih nepravilnosti; podržava, u okviru te međunarodne istrage, brzo pokretanje *ad hoc* misije za utvrđivanje činjenica u Srbiji, uz sudjelovanje Parlamenta;
 3. poziva srbijanske vlasti da bez daljnje odgode u potpunosti provedu dugotrajne preporuke ODIHR-a i Venecijanske komisije; sa zanimanjem iščekuje završno izvješće

Međunarodne misije za promatranje izbora ODIHR-a, ali žali zbog toga što preostale preporuke s prethodnih izbora i dalje uglavnom nisu uzete u obzir; snažno potiče Srbiju da provede preporuke iz zajedničkog mišljenja Venecijanske komisije i ODIHR-a od 15. prosinca 2022. o ustavnom i pravnom okviru kojim se uređuje funkcioniranje demokratskih institucija u Srbiji; u tom kontekstu poziva Srbiju da poduzme opsežne mjere za sprečavanje zlouporabe položaja i državnih resursa, uključujući detaljnu regulaciju takvih praksi, kao i jasne mehanizme usklađenosti, provedbe i sankcija;

4. ozbiljno je zabrinut zbog izvješća o masovnim organiziranim migracijama birača, pri čemu su tisuće glasača iz Srbije ili susjednih zemalja kao što je Bosna i Hercegovina (posebno iz entiteta Republike Srpske) registrirani na fiktivnim adresama u drugim srpskim općinama kako bi utjecali na rezultate lokalnih izbora; napominje da su takve prakse nezakonite i poziva pravosudna tijela da istraže te navode; poziva na brzu reviziju jedinstvenog registra birača i uvođenje minimalnog zahtjeva u pogledu boravišta radi glasovanja na lokalnim izborima u cilju sprečavanja tih zlouporaba u budućnosti;
5. osuđuje nedostatak rezultata u kaznenom progonu i sankcioniranju kaznenih djela na izborima, uključujući ozbiljne navode protiv izborne kampanje o krivotvorenju potpisa građana u svrhu kandidature, nezakonitom manipuliranju popisa birača i glasačkih prava, pritisku i zastrašivanju građana i izbornih kandidata, slučajevima korupcije, klijentelizma te nezakonite zlouporabe podataka građana te zloupotrebe državnih funkcija i resursa, koji su bili posebno izraženi tijekom tih izbora, te nedostatak učinkovitih mehanizama za sprečavanje stjecanja nepoštene institucionalne prednosti na izborima;
6. zabrinut je zbog praksi koje daju nepoštenu prednost stranki na vlasti, uključujući golemu prisutnost u javnosti srbijanskog predsjednika prije i tijekom kampanje te općenito slabljenje granica između institucije predsjednika, države i političke stranke na vlasti, čime se izravno krše međunarodni standardi i stavak 5.4. Kopenhaškog dokumenta iz 1990.;
7. potiče srbijanske vlasti da odmah poduzmu potrebne mjere u skladu s mišljenjem Venecijanske komisije iz prosinca 2022. kako bi se zaustavilo nezakonito ponašanje kao što je zastrašivanje glasača i kupnja glasova te da riješe sistavne nedostatke povezane s prostornim planom birališta koji dovodi do prenapučenosti, brojnih slučajeva kršenja tajnosti glasovanja, glasovanja u skupinama i obiteljskog glasovanja; naglašava da bi učinkovitost tijela za praćenje medija kao što su Regulatorno tijelo za elektroničke medije (REM) i tijela zadužena za kontrolu političkog financiranja, uključujući Agenciju za sprečavanje korupcije, trebala biti zajamčena ne samo zakonom nego i u praksi; poziva na neovisnu reviziju jedinstvenog popisa birača kako bi se riješio problem netočnosti na popisima birača;
8. poziva srbijanske vlasti da osiguraju dovoljno demokratskih jamstava za održavanje sljedećih redovnih lokalnih izbora 2024., kao i budućih izbora; ističe da je neprihvatljivo da Srbija, kao zemlja kandidatkinja za članstvo u EU-u, ne poštuje temeljne europske i međunarodne demokratske standarde;
9. poziva Komisiju da zaduži skupinu neovisnih stručnjaka za pripremu sveobuhvatnog

izvješća za procjenu i rješavanje sustavnih pitanja vladavine prava u Srbiji, slijedeći primjer „Pribeovih izvješća” o vladavini prava u Sjevernoj Makedoniji i Bosni i Hercegovini;

10. poziva EU da olakša unutarnji i smislen dijalog u Srbiji između vlade i oporbe kako bi se prevladalo trenutačno ozračje duboke političke polarizacije; u tom kontekstu smatra da je Parlament najprikladnija institucija koja djeluje kao konstruktivan i objektivan posrednik;
11. naglašava da u pregovorima o pristupanju EU-u sa Srbijom ne bi trebalo poduzimati daljnje korake dok se ne postigne znatan napredak u provedbi ključnih preporuka ODIHR-a i Venecijanske komisije, kao i temeljita pravosudna istraga prijavljenih nepravilnosti tijekom izbora; poziva Komisiju i Vijeće da primjenjuju stroge uvjete i odmah zamrznu financijska sredstva koja se osiguravaju srpskoj vladi u okviru Instrumenta pretpriступne pomoći (IPA III) i drugih financijskih instrumenata ako srbijanske vlasti ne budu voljne provesti ključne izborne preporuke;
12. naglašava važnost poštovanja prava na slobodu okupljanja; u tom kontekstu osuđuje nerazmjerno policijsko nasilje nad mirnim prosvjednicima koji prosvjeduju protiv izborne prijevare; zabrinut je zbog navoda da su se agenti provokateri infiltrirali u prosvjede kako bi potaknuli intervenciju policije; naglašava svoju nepokolebljivu potporu građanima Srbije u njihovoj borbi za europsku i demokratsku budućnost;
13. pohvaljuje rad domaćih promatrača iz Centra za istraživanje, transparentnost i odgovornost (CRTA) i Centra za slobodne izbore i demokraciju (CeSID); osuđuje napade na promatrače CRTA-e na dan izbora tijekom kojih su pratili moguće izborne prijevare na biralištu u Odžacima; potiče srbijanske vlasti da poduzmu sve potrebne korake kako bi se uspostavili uvjeti kojima se nacionalnim i međunarodnim promatračima izbora omogućuje da učinkovito obavljaju svoj rad te da ih zaštite od svakog nasilja, prijetnji, odmazde, nepovoljne diskriminacije, pritiska ili bilo kojeg drugog proizvoljnog djelovanja koje je posljedica legitimnog ostvarivanja njihovih prava i sloboda, kako je utvrđeno u Deklaraciji UN-a o borbama za ljudska prava (Komisija za ljudska prava, Rezolucija 2000/61);
14. zabrinut je zbog „pasivizacije” stambenih adresa određenih kategorija građana, među ostalim u Beogradu i južnoj Srbiji, čime im se uskraćuje pravo glasa; poziva nadležna tijela da bez daljnje odgode isprave ta ozbiljna kršenja biračkih prava;
15. osuđuje napade, kampanje ocrnjivanja i uznemiravanje novinara, boraca za ljudska prava i aktivista civilnog društva, u nekim slučajevima od strane vladinih dužnosnika, posebno prije izbora;
16. žali zbog toga što je razdoblje kampanje bilo izrazito polarizirano i obilježeno huškačkom retorikom, verbalnim napadima, govorom mržnje i osobnim diskreditiranjem protivnika;
17. žali zbog zabrinjavajuće niske kvalitete medijskog okruženja u Srbiji i goleme količine dezinformacija; sa zabrinutošću napominje da vlada utječe na velik broj medijskih kuća ili ih kontrolira, što je dovelo do nejednakih uvjeta za oporbene kandidate tijekom kampanje; žali zbog napada provladinih medijskih kuća na kritički nastrojene novinare;

18. zabrinut je zbog toga što su se uvjeti i pluralizam u medijima pogoršali unatoč novim zakonima o elektroničkim medijima te javnim informacijama i medijima; posebno je zabrinut zbog toga što je Regulatorno tijelo za elektroničke medije (REM) namjerno zanemarilo svoje obveze u skladu s novim zakonodavstvom o medijima i zauzelo potpuno pasivni pristup tijekom razdoblja kampanje, čak i zanemarujući brojna izvješća o tome da su mediji prekršili zakon tijekom izbora;
19. žali zbog činjenice da su žene i dalje nedovoljno zastupljene na najvišim izabranim položajima i da su bile na čelu samo dvije od 18 lista; žali zbog toga što se tijekom kampanje gotovo uopće nije bavilo pitanjima povezanima s rodnom ravnopravnošću; naglašava da su potrebni dodatni naponi kako bi se promicalo sudjelovanje žena u političkom životu;
20. nalaže svojoj predsjednici da ovu Rezoluciju proslijedi predsjedniku Europskog vijeća, Vijeću, Komisiji, potpredsjedniku Komisije / Visokom predstavniku Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku, vladama i parlamentima država članica, ODIHR-u, Parlamentarnoj skupštini OEES-a, Parlamentarnoj skupštini Vijeća Europe te predsjedniku, vladi i Narodnoj skupštini Srbije.